

УПШ «Ялинка» Ужгородської міської ради Закарпатської області
Карпатський національний університету імені Василя Стефаника
кафедра логопедії та інноваційних технологій в інклюзії

Воротинцева Олена

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВІ
ПОСЛУГИ (ДОПОМОГА) У ПРОЦЕСІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ:
НОРМАТИВНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ**

Методичні рекомендації

Івано-Франківськ, 2026

Воротинцева Олена Олександрівна – доктор філософії (спеціальна освіта), вчитель-дефектолог (олігофренопедагог, логопед) вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист УППШ «Ялинка» Ужгородської міської ради; асистент, доцент кафедри логопедії та інноваційних технологій в інклюзії Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Воротинцева О. О. Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомога) у процесі інклюзивного навчання: нормативні аспекти та практика застосування : метод. рек. Івано-Франківськ, 2026. 15 с.

Методичні рекомендації присвячені проблемі розмежування психолого-педагогічних (ПП) та корекційно-розвиткових послуг (КРП) (допомоги) у процесі інклюзивного навчання в Україні. Вони адресовані педагогічним працівникам інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ), адміністрації та педагогам закладів освіти, де організоване інклюзивне навчання, засновникам та представникам засновників закладів освіти, слухачам курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, студентам педагогічних спеціальностей, методистам. У роботі розглянуто нормативні аспекти, практику застосування, проблеми кадрового та організаційного забезпечення, а також запропоновано шляхи удосконалення системи надання (проведення) ПП та КРП (допомоги) відповідно до сучасних змін у законодавстві.

Рецензенти:

Джус Оксана Володимирівна - доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри логопедії та інноваційних технологій в інклюзії Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Магарита Олеся Іванівна - директор комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Перечинської міської ради Закарпатської області.

*Схвалено науково-методичною радою
факультету управління Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
Витяг з протоколу № 10 від «25» травня 2026 р.*

ВСТУП

Сучасна система освітніх послуг, зокрема, інклюзивне навчання, в Україні активно розвивається, проте залишається низка питань, які потребують уточнення й чіткого розмежування. Одним із таких є розуміння різниці між психолого-педагогічними (ПП) та корекційно-розвитковими послугами (КРП) (допомогою). На практиці педагоги, адміністрації закладів освіти (ЗО) та навіть окремі фахівці не завжди орієнтуються у специфіці їх змісту, що призводить до плутанини у визначенні функцій та відповідальності.

Додатковим чинником є Постанова Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 р. № 88, якою затверджено Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам для підтримки осіб з особливими освітніми потребами (ООП). Зокрема, додаток 5 [8] до неї часто трактують некоректно: виникає хибне уявлення, що будь-який із перелічених фахівців може надавати як ПП, так і КРП послуги (допомогу) незалежно від спеціалізації. Це породжує управлінські та кадрові труднощі, а також впливає на якість освітнього супроводу здобувачів освіти з ООП.

Важливим аспектом у забезпеченні якісного інклюзивного навчання є також правильне використання вказаної субвенції. Якщо кошти спрямовуються не за призначенням, а послуги надають спеціалісти без відповідної кваліфікації, це знижує ефективність підтримки та суперечить принципам інклюзії, а також є фінансовим порушенням.

Актуальність методичних рекомендацій на зазначену тему посилюється тим, що з 1 серпня 2026 року набудуть чинності зміни до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти (для закладів дошкільної освіти (ЗДО) відповідні зміни вже діють з серпня 2025 року), де чітко зазначено: КРП (допомогу) можуть надавати лише педагоги, «які здобули вищу освіту ступеня/освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, спеціаліста або магістра за спеціальностями «Спеціальна освіта (за спеціалізаціями)», «Корекційна освіта (за нозологіями)», «Дефектологія»» [4].

Це означає, що система потребує чіткого розмежування понять, уточнення функціоналу та належної підготовки кадрів відповідно до нових вимог.

Таким чином, дослідження різниці між ПП та КРП (допомогою), їх особливостей та нормативного регулювання є не лише теоретично важливим, а й практично необхідним для забезпечення якісної інклюзивної освіти.

Метою даної роботи є надання педагогічним працівникам, адміністрації закладів освіти та представникам засновників практично обґрунтовані методичні рекомендації щодо розмежування психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг (допомоги), їх нормативного регулювання та особливостей застосування в інклюзивному освітньому середовищі.

Відповідно до мети нами окреслено ряд **завдань**:

1. Здійснити аналіз нормативно-правових документів, що регулюють надання ПП та КРП (допомоги) (Розділ 1.).
2. Визначити відмінності між психолого-педагогічними та

корекційно-розвитковими послугами (Розділ 2-3).

3. Окреслити проблеми практичного застосування та кадрового забезпечення (Розділ 4).

4. Запропонувати методичні рекомендації щодо організації та ведення документації (Розділ 5).

5. Сприяти підвищенню якості інклюзивного навчання шляхом цільового використання бюджетних коштів та залучення фахівців із відповідною освітою (реалізується інтегровано у змісті кожного розділу методичних рекомендацій).

Розділ.1. Розрізнення та розуміння відмінностей між ПП та КРП (допомогою)

Українська практика ПП та КРП (допомоги) послуг бере початок у спеціальних закладах освіти, де вони розглядалися як складова корекційної педагогіки та дефектології, спрямованої на компенсацію порушень розвитку. Тривалий час акцент робився на медико-педагогічному підході, а провідну роль відігравали спеціальні школи та інтернати.

У 1990-х роках, із розвитком гуманізації та демократизації освіти, почали формуватися нові підходи, що враховували індивідуальні потреби дитини та її право на освіту в умовах, максимально наближених до загальноосвітніх.

Затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання (2010 р.) стало переломним моментом: ПП та КРП послуги вийшли за межі спеціальних закладів і почали розглядатися як невід’ємна частина освітнього процесу у ЗДО, ЗЗСО та інших закладах освіти [2]. Це зумовило потребу у командній взаємодії педагогів, психологів, спеціальних фахівців та батьків.

Сучасний етап розвитку характеризується нормативним закріпленням інклюзивної моделі навчання, створенням мережі ІРЦ, розробкою індивідуальних освітніх траєкторій (ІОТ), індивідуальних програм розвитку (ІПР), нормативним закріпленням командного підходу (команди психолого-педагогічного супроводу (КППС)) та акцентом на формування життєвих компетентностей здобувачів освіти. Водночас залишаються виклики: кадровий дефіцит, нечітке розмежування функцій ПП та КРП (допомоги), а також обмежене фінансування.

У нормативно-правовій базі, яка дотична до даної теми чітко визначено поняття ПП та КРП (допомоги)¹: *«корекційно-розвиткові послуги (допомога) - комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами у процесі навчання, спрямованих на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення»* та *«психолого-педагогічні послуги - комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи з особливими освітніми потребами, що передбачені індивідуальною програмою розвитку та надаються педагогічними працівниками закладів освіти, інклюзивно-ресурсних центрів, іншими фахівцями»* [11].

У законі акцент зроблено на змісті та меті послуг (допомоги): організація освітнього процесу, корекцію та розвиток, а також на суб’єктах надання (педагогічні працівники ЗО, ІРЦ, інші фахівці). У Порядку організації інклюзивного навчання у ЗДО [3] уточнено форму надання (індивідуальні/групові заняття) та коло спеціалістів, що мають відповідну кваліфікацію. У Порядку організації інклюзивного навчання у ЗЗСО [4] чітко

¹ Зауважимо, що нами у тексті використовувалися саме такі поняття, як у зазначеному по тексту нормативно-правовому акті, наприклад, в одному вживається поняття «КРП (допомога)», а в інших (у тому ж значенні) – «КРЗ (допомога)».

визначено освітньо-кваліфікаційні вимоги до фахівців, що надають КРП (допомогу), та закріплено можливість індивідуальних і групових форм роботи.

Отже, Закон «Про освіту» дає загальні визначення та окреслює мету й суб'єктів надання послуг. Порядки ЗДО та ЗЗСО деталізують: форми надання (індивідуальні/групові заняття); кадрові вимоги (відповідна освіта); організаційні аспекти (штатний розпис, залучення додаткових фахівців).

Але, як показує практика, надавачі (суб'єкти) ПП та КРП (допомоги) часто дезорієнтовані у їх розрізненні. Виникає плутанина: як ПП та КРП (допомогу) чітко визначити у ППР (назви, напрям та обсяг), у цивільно-правових угодах (ЦПУ), кого призначити виконавцями, з ким заключити ЦПУ?

Для розрізнення та розуміння відмінностей між ПП та КРП (допомогою) повернемося до аналізу цих понять у Законі України «Про освіту». Ключовими відмінностями є наявність у визначенні КРП (допомоги) фрази «спрямованих на корекцію порушень шляхом розвитку особистості», а у ПП – «система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи».

Розвиток особистості – це поняття психологічне й педагогічне. Воно означає формування внутрішнього світу особи: її цінностей, мотивації, емоцій, соціальних навичок, індивідуальних рис.

Розвиток особи – більш юридично-адміністративний термін, який використовується у законодавстві. Він охоплює загальний розвиток особи як суб'єкта освітнього процесу, без деталізації психологічних аспектів та має ширший освітній контекст – забезпечення умов для навчання, соціалізації та інтеграції особи у суспільство.

«Розвиток особистості» у визначенні КРП (допомоги) – це вже психолого-педагогічний зміст, який стосується внутрішніх процесів і компетентностей, які «...спрямовані на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення» [11]. Це визначення стосується КРП (допомоги), які часто називають корекційно-розвиткові заняття (КРЗ). Про них детальніше у наступному розділі.

Розділ.2. Корекційно-розвиткові послуги/заняття (допомога)

При наданні КРП/КРЗ (допомозі) акцент робиться на корекції порушень і водночас на розвитку внутрішніх психічних та когнітивних процесів: мислення, пам'яті, уваги, сприймання, уяви, мовлення, емоційно-вольової сфери. Мета: допомогти здобувачеві освіти з ООП компенсувати/коригувати освітні труднощі через спеціально організовані заняття (КРЗ). Це – сфера діяльності **виключно спеціальних педагогів** (п.11.Порядку) [4]. Кожен з цих педагогів отримав професійну підготовку, вивчав методику відповідних предметів та галузевих інтегрованих курсів освітньої галузі «Корекційно-розвиткова робота» (за спеціалізаціями/нозологіями). Наприклад, «Соціально-побутове орієнтування», «Орієнтування у просторі», «Розвиток мовлення», «Лікувальна фізкультура», «Корекція розвитку», «Психомоторний та сенсорний розвиток», «Альтернативна комунікація», «Ритміка», «Розвиток слухового, зорового, тактильного

сприймання мовлення та формування вимови» та інші. Тому вважаємо законодавче закріплення проведення КРП (допомоги) за вказаними фахівцями доцільною. Напрями роботи визначаються індивідуально при комплексній оцінці розвитку особи в ІРЦ (у висновку) та в ІПР безпосередньо у ЗО (для запису в ІПР та журналі обліку проведення (надання) психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг) (далі – Журнал)[8]).

З розумінням сутності надання (проведення) КРП/КРЗ (допомоги) більш-менш краща ситуація, хоча й потребує роз'яснення у плані залучених фахівців, бо освітяни, читаючи додаток 5 до Порядку та умов про перелік фахівців, які можуть проводити (надавати) додаткові ПП і КРЗ (послуги) особами з ООП у ЗО за рахунок відповідної субвенції [8], часто вважають, що і ПП і КРЗ (послуги) можуть надавати усі фахівці, хто там перелічені, без розмежування на тих, хто забезпечує ПП, а хто КРП (допомогу). Наприклад, у згаданому Додатку 5 [8] вказано фахівців, що здобули відповідний ступінь вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальностями 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта та інші, отже усі вони, на думку багатьох представників ЗО, можуть надавати/забезпечувати усі види ПП і КРП (допомоги). Непоодинокі випадки, коли «Розвиток мовлення» (який відноситься до КРП (допомоги) «ведуть» вчителі-філологи, а «Соціально-побутове орієнтування» – соціальні педагоги. А мають вести виключно спеціальні педагоги: у вказаному випадку – вчитель-логопед та корекційний психопедагог (олігофренопедагог). Детальніше про ПП (допомогу) у наступному розділі.

Розділ.3. Психолого-педагогічні послуги (допомога)

У визначенні, яке стосується ПП зазначено «...комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи»[11]. Основний акцент – організація освітнього процесу: створення умов, методична підтримка, супровід учня у навчанні. Мета: забезпечити доступність освіти, врахувати індивідуальні потреби, допомогти особі інтегруватися у навчальний процес. Тобто, йдеться не стільки про корекцію порушень, скільки про педагогічну підтримку та організацію навчання. Наведемо приклади ПП послуг, які можна й треба надавати під час інклюзивного навчання (вони не є вичерпними і можуть доповнюватися відповідно до потреб здобувача освіти з ООП, але не мають «пересікатися» з КРП (допомогою)), приклади формулювання та фахівців, які можуть їх реалізувати:

Послуга 1. Психолого-педагогічний супровід у навчанні.

Види послуги (залежно від кваліфікації педагогів)

а) Індивідуальні консультації щодо розвитку психофізичних функцій. Надають: психолог, практичний психолог, чи залучені фахівці.

б) Підтримка у формуванні навичок саморегуляції та соціальної взаємодії (це може бути кінезіотерапія, анімалотерапія (іпо-, каніс-, феліно-, орніто-), арт-терапія (ізо-, драмо-, казко-, музико-, кіно-, піско-, ігро-, мульт-, фото-, кольоро-, пластилінова, танцювальна терапія, психогімнастика), працетерапія, ерготерапія,

ароматерапія, Монтессорі-терапія тощо. Але зважайте, якщо у фахівця немає документів про наявність відповідних компетентностей (сертифікат, свідоцтво, диплом відповідного терапевта чи наявність у додатку до диплому, що він/такими компетентностями володіє, то йдеться лише про використання елементів відповідної терапії).

Надають (проводять): психолог, практичний психолог, ерготерапевт, спеціальні педагоги, інші педагогічні працівники ЗЗСО чи ЗДО, залучені фахівці).

в) Розвиток комунікативних навичок.

Надають (проводять): учителі-філологи, вихователі ЗДО, спеціальні педагоги, залучені фахівці.

г) Сенсорна інтеграція, оволодіння різними способами пізнання дійсності.

Надають (проводять): психолог, практичний психолог, інші педагогічні працівники ЗЗСО чи ЗДО, спеціальні педагоги, залучені фахівці.

д) Формування/розвиток соціальних навичок.

Надають (проводять): психолог, практичний психолог, соціальний педагог, інші педагогічні працівники ЗЗСО чи ЗДО, спеціальні педагоги, залучені фахівці.

Напрямок послуги: психологічна підтримка та розвиток соціальних компетентностей.

Послуга 2. Психолого-педагогічна підтримка через рухову активність та оздоровчі практики

Види послуги (залежно від кваліфікації педагогів):

а) Оздоровчо-рухові заняття (фітнес, ритміка, плавання, рухливі ігри).

Надають (проводять): вчителі фізичної культури, тренери, педагоги початкових класів, інші фахівці, у дипломах яких зазначено вивчення предметів «Оздоровчий фітнес», «Плавання», «Теорія і методика викладання рухливих ігор і забав»).

б) Хореографічні та ритмічні заняття (розвиток моторики, пластики, відчуття ритму).

Надають (проводять): хореографи, інші педагоги/фахівці, у дипломах яких, наприклад, зазначено вивчення предметів «Ритміка», «Хореографія».

в) Ігрові практики (рухливі ігри та забави для соціалізації й комунікації).

Надають (проводять): вчителі початкових класів, вчителі фізичної культури, тренери, інші фахівці, у дипломах яких зазначено вивчення предметів «Теорія і методика викладання рухливих ігор і забав».

г) Оздоровчі та реабілітаційні елементи (масаж, вправи на розслаблення, сенсомоторна інтеграція).

Надають (проводять): фахівці фізичної культури та реабілітації, інші фахівці, у дипломах яких зазначено вивчення предметів «Масаж», «Основи реабілітації».

д) Здоров'язбережувальні практики (основи гігієни, формування навичок здорового способу життя).

Надають (проводять): вчителі початкових класів, фізкультури, інші фахівці, у дипломах яких зазначено вивчення предметів «Загальна гігієна», «Гігієна».

Напря́м: психолого-педагогічний супровід у сфері фізичного, емоційного та соціального розвитку

Послуга 3. Педагогічна підтримка у навчальному процесі.

а) Допомога у виконанні навчальних завдань (тренування алгоритмів, покрокові інструкції).

Надають (проводять): педагогічні працівники ЗЗСО (вчителі-предметники) чи ЗДО (вихователі), спеціальні педагоги, асистенти вчителів/вихователів.

б) індивідуальні/групові заняття з педагогом для закріплення матеріалу.

Надають (проводять): вчителі-предметники, спеціальні педагоги, асистенти вчителів.

Напря́м: індивідуалізація та диференціація навчання.

Послуга 4. Робота з батьками та сім'єю.

а) Консультації щодо домашньої підтримки навчання (класний керівник, психолог, практичний психолог, соціальний педагог, інші педагогічні працівники ЗЗСО чи ЗДО, спеціальні педагоги, залучені фахівці)

Напря́м: партнерство з родиною.

Розділ.4. Облік проведення (надання) психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять/послуг (допомоги)

Облік проведення (надання) ПП та КРЗ/КРП (допомоги) ведеться у Журналі за формою, наведеною в *додатку 3-1 до Порядку*[8]. Але, ці зміни діють вже з 31.10.2025.

Зауважимо, що у цьому Журналі фіксуються лише *ті заняття та послуги, які надаються за ЦПУ*, з обов'язковим підтвердженням батьками факту отримання таких занять (послуг). Журнал поряд з актами приймання проведених (наданих) ПП та КРЗ є обов'язковим документом для оплати таких послуг (допомоги). **Отже, підсумуємо:**

1. Якщо КРЗ надаються штатними вчителями-дефектологами:

- Це є години, які входять у їхню ставку.
- Оплата здійснюється з *освітньої субвенції* (основної, яка покриває заробітну плату педагогічних працівників).
- Такі години *не фіксуються у зазначеному Журналі*, а відображаються у внутрішньому журналі, визначеному педагогічною радою закладу (у наказі Міністерства освіти та науки(МОН) України від 25 червня 2018 №676 року «Про затвердження інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти»[5] унормовуються загальні засади ведення діловодства у ЗЗСО. Відповідно, на її підставі ЗО (на педагогічній раді) може затверджувати власну, у тому числі й перелік документів та їх зміст для учителя-дефектолога, так, як це питання не унормовано на законодавчому рівні (як і документація асистента вчителя/вихователя/вихователя інклюзивної ГПД).

2. Якщо ПП/КРЗ надаються за цивільно-правовими угодами (ЦПУ):

- Це додаткові послуги, які оплачуються з *іншої субвенції* (цільової, призначеної саме для фінансування додаткових ПП і КРЗ(послуг).

- Усі такі заняття та послуги обов'язково фіксуються у Журналі за формою додатку 3-1 до Порядку [8].

- Журнал разом з актами приймання наданих послуг є обов'язковим документом для оплати за ЦПУ.

Проведення ПП послуг фіксується у Журналі аналогічно КРП (допомогою).

Розділ.5. Зв'язок висновку про комплексну оцінку розвитку особи від ІРЦ з ПП та ЦПУ

Як все вищевикладене визначити у висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи (КО) від ІРЦ, записати в ПП, оформити у типовому договорі (додаток 3 до Порядку [8]) на проведення (надання) психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг) (ЦПУ)?

Маємо чітко визначену кількість годин ПП та КРЗ (послуг) на тиждень, які мають бути надані здобувачам освіти з ООП відповідно до визначеного рівня підтримки, якого потребує особа з ООП.

Таблиця 1.

Розподіл кількості годин ПП та КРЗ (послуг)

Рівень	I рівень	II рівень	III рівень	IV рівень	V рівень
Критерій					
Психолого- педагогічні та корекційно-розвиткові заняття (послуги) на тиждень	-	1-2	3-4	5-6	7-8

Як бачимо з таблиці 1., законодавцем чітко вказана кількість годин, яку має забезпечити ЗО під час інклюзивного навчання. Раніше було «до 6 годин», «до 8 годин», що давало можливість ЗО до мінімуму зменшувати кількість ПП та КРЗ до 1, що було цілком законно. Так як саме КППС визначала і визначає «...напрями та обсяг ПП і КРП, які надаються у ЗО з урахуванням висновку про КО, та забезпечення надання цих послуг». З «урахуванням», а не «відповідно». Це також досить продумана норма, так як саме ЗО розраховує власні ресурси та більш конкретно оцінює напрям роботи.

Ми у жодній мірі не применшуємо роль педагогічних працівників ІРЦ та цінність висновку про КО. ІРЦ рекомендує ПП та КРП (допомогу) «по максимуму», а ЗО (КППС) конкретизує. Також цим частково користувалися, щоб компенсувати брак фахівців, які їх можуть/хочуть надавати. Наприклад, відсутність (або вже залученість їх до педагогічної діяльності) практичних психологів у ЗО, спеціальних педагогів (особливо корекційних психопедагогів (олігофренопедагогів) та вчителів-логопедів).

Не менш важливим фактором відмови є низька та невчасна оплата праці за ЦПУ, відсутність (неналежна наявність) ставок вчителів-дефектологів у ЗО.

Робота у штаті – це мотиваційний чинник для спеціальних педагогів (заробітна плата, доплата, соціальні гарантії, педагогічний стаж, професійний ріст). Тим паче, що їх робота оплачується з освітньої субвенції, яка надається у відповідному обсязі на відміну від субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, яка у 2026 році видана на 19% від потреби, що стала також одним з основних чинників зменшення надання кількості ПП та КРП (допомоги). Звичайно, є громади, які із власних бюджетів перекривали дефіцит щодо фінансового забезпечення ПП та КРП (допомоги), але ці випадки поодинокі

Як закладам освіти (КППС) визначати напрями та обсяг ПП і КРП (допомоги)?

По-перше, уважно вивчити висновок про КО від ІРЦ, у якому максимально індивідуалізовано це питання у п. 7. «Загальні висновки» – п.п. «Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги» [7].

Таблиця 2.

Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги

Види послуг	Напрям	Період/обсяг	Спеціаліст
Заняття з практичним психологом	Психологічна підтримка та розвиток соціальних компетентностей	1	Практичний психолог
Заняття з вчителем-логопедом	Розвиток мовлення	1	Вчитель-логопед
Заняття з вчителем-дефектологом	Соціально-побутове орієнтування	2	Корекційний психопедагог (олігофренопедагог)
Заняття з вчителем-реабілітологом	Лікувальна фізкультура	1	Вчитель-реабілітолог, ортопедагог
Додаткові заняття	Індивідуалізація та диференціація навчання.	1	Вчителі-предметники, спеціальні педагоги
Інше			

У таблиці 2 відображено приклад п. 7. «Загальні висновки» – п.п. «Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги» для здобувача освіти з інтелектуальними освітніми труднощами тяжкого ступеня прояву, функціональними (мовленнєвими) та фізичними труднощами помірного ступеня прояву. Рекомендований рівень підтримки в закладі освіти – IV. Отже, кількість обсягу на вказані послуги (допомогу) відповідає нормативно-правовій базі (5-6 годин). У даному випадку «по максимуму» – 6 годин. Отже, як бачимо директору (керівнику) ЗО вже зрозуміло, що йому треба залучати додаткових спеціальних педагогів, якщо немає «штатного» вчителя-дефектолога, а також і педагогів ЗО. Наприклад, вказаний *напрям* «Психологічна підтримка та розвиток соціальних

компетентностей» включає в себе ряд ПП, які ми описали вище (див. 1. Психолого-педагогічний супровід у навчанні)і Ви можете обрати із запропонованих чи виокремити ті, які потрібні конкретному здобувачеві освіти з ООП. За цим напрямком можуть реалізовувати ПП не лише практичні психологи, а й інші педагогічні працівники ЗЗСО чи ЗДО, спеціальні педагоги, залучені фахівці. Наступний напрям «Індивідуалізація та диференціація навчання» взагалі універсальний і дуже потрібний, на нашу думку, для кожного здобувача освіти з ООП. Наприклад, «індивідуальні/групові заняття з педагогом для закріплення матеріалу», які можуть надавати: вчителі-предметники, асистенти вчителів, спеціальні педагоги. Даний вид роботи вельми затребуваний, але мало хто знає, що це ПП, і за нього можна отримувати оплату за ЦПУ. Кількість годин можна варіювати між ПП та КРП (допомогою), можна змінювати напрям та види ПП та КРП (допомоги). Але це вирішує КППС, до якої обов'язково входить фахівець (консультант) ІРЦ, який і має відстоювати рекомендації ІРЦ та їх доцільність. Важливо, щоб цими речами не маніпулювали, що ПП та КРП (допомога) не були лиш формальністю.

Обсяг та напрями ПП та КРП (допомоги) фіксуються у протоколі засідання КППС. Потім вони переносяться на ІПР та ІНП з відповідною процедурою їх оформлення.

Розклад таких занять (послуг) складається з дотриманням вимог санітарного законодавства з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку учнів, узгоджується з розкладом уроків класу/ режимних моментів у ЗДО та затверджується керівником закладу освіти і не може призводити до перевантаження здобувачів освіти з ООП.

Якщо здобувач освіти не відвідуватиме заплановані заняття (послуги, допомогу) з ініціативи педагогів (чи навіть з дозволу батьків), це означає позбавлення здобувача освіти з ООП отриманню гарантованих державою послуг (допомоги), що суперечить законодавству.

Щодо місця проведення корекційних занять, то законодавство містить лише загальні рекомендації: «Місця для учнів з особливими освітніми потребами обладнуються відповідно до потреб дитини» (пункт 13 розділу III Санітарного регламенту для ЗЗСО)[9].

Єдине уточнення, це те, що для таких занять можна використовувати ресурсні кімнати (ресурсний простір) та медіатеки: «Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття можуть проводитися у ресурсній кімнаті, медіатеці закладу освіти» (пункт 12 Порядку організації інклюзивного навчання у ЗЗСО) [4].

Тривалість групових або індивідуальних КРЗ для осіб з ООП визначена законодавством і становить від 20 до 25, а групових - від 35 до 40 хвилин. Оплата за скорочене заняття має рахуватися як за годину роботи (погодинна) [3;4]. Оплата праці фахівців за кожне КРЗ «проводиться щомісяця після підтвердження батьками факту отримання таких занять (послуг) на підставі актів приймання проведених (наданих) ПП та КРЗ (послуг) за ставками погодинної оплати праці працівників усіх галузей економіки за проведення навчальних

занять у розмірах, передбачених для доцента або кандидата наук, які проводять навчальні заняття з учнями шкіл, підвищеними на 20 відсотків за роботу з особами з ООП» [8].

Наступна трудність може виникнути щодо власне процесу надання ПП та КРП (допомоги): відповідне планування та записи у Журналі. Спеціальним педагогам у цьому плані легше, бо до кожного предмету із освітньої галузі «Корекційно-розвиткова робота», якими спеціальні педагоги послуговуються при розробці плану та змісту надання КРЗ, є розроблені та затверджені програми з урахуванням віку (класу) здобувачів освіти з ООП, тому розробити календарно-тематичний план з урахуванням кількості годин на тиждень не викличе проблем.

Хоча законодавство не містить вимог до оформлення календарно-тематичних планів педагогічних працівників [1]. У методичних рекомендаціях щодо викладання навчальних предметів профільного Міністерства освіти і науки України окремо наголошено на неприпустимість вимагати певні стандарти в оформленні календарно-тематичного планування: «Календарно-тематичне планування складають у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел. Воно може бути об'єднане з навчальною програмою в один документ. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя/вчительки. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти, міста, району чи області не передбачено законодавством» [10]. Підсумуємо, ПП та КРП (допомога) – це не навчальні предмети, а «комплексна система заходів», «заняття», тому їх варто продумати і оформити у такий календарно-тематичний план занять чи заходів який мав би системність, у форматі, обсязі, із структурою та змістом на розсуд педагога. Пункти плану та дата їх проведення мають фіксуватися у Журналі. Не можливо припустити відсутність такого планування. Не може бути цей процес хаотичним та формальним.

Ситуація з ПП трохи складніша, так як це «комплексна система заходів з організації освітнього процесу». Тобто, педагогу, який буде надавати ПП, необхідно врахувати напрям та обраний вид ПП, наприклад, «Сенсорна інтеграція, оволодіння різними способами пізнання дійсності» (*напрямок*: психологічна підтримка та розвиток соціальних компетентностей), чи «Консультації щодо домашньої підтримки навчання» (*напрямок*: партнерство з родиною). Систему заходів треба спланувати відповідно до потреб здобувача освіти, його родини, кількості годин на тиждень, кількості робочих тижнів (ЗЗСО – 35, ЗДО – 40) та розробити відповідну документацію аналогічну КРП (допомозі) чи КРЗ.

Як оформити найменування ПП та КРП (допомогу) у договорі (ЦПУ) на їх проведення (надання)? Наголосимо, що якщо це зобов'язання на проведення КРЗ, то має бути спеціальний педагог надавачем послуг. У інших випадках – визначені у протоколі засідання КППС фахівці. У п. «Предмет договору» вказуєте чітко назву ПП чи КРЗ.

Таблиця 3.

Приклад заповнення частини типового договору на проведення (надання)
ПП та КРЗ

Порядковий номер	Найменування психолого-педагогічного і корекційно-розвиткового заняття (послуги)	Прізвище, ім'я, по батькові особи (осіб) з особливими освітніми потребами	Заклад освіти, клас	Кількість занять на тиждень, годин
1.	Соціально-побутове орієнтування.	Петрик І.М.	6 клас	2
2.	Індивідуальні заняття з педагогом для закріплення матеріалу.	Петрик І.М.	6 клас	1

Як бачимо з таблиці 3 один педагог, у нашому випадку, це особа зі спеціальною освітою (корекційний психопедагог), який, окрім КРЗ ще надає ПП з напрямку «Індивідуалізація та диференціація навчання», що рекомендовані у висновку про КО (див. Табл.2).

Висновки

Узагальнюючи результати чинної нормативно-правової бази, дослідження науковців та практичного досвіду, можна стверджувати, що КРП (допомога) є спеціалізованими заняттями з корекції та розвитку психофізичних функцій, які забезпечують фахівці зі спеціальної освіти. ПП послуги, натомість, охоплюють організацію освітнього процесу та педагогічну підтримку, що можуть реалізовувати всі педагогічні працівники ЗО чи залучені фахівці. Нормативна база у цій сфері є узгодженою: Закон України «Про освіту» визначає загальні дефініції, а Порядки організації інклюзивного навчання у ЗДО та ЗЗСО уточнюють їх для конкретних освітніх рівнів, забезпечуючи практичну реалізацію інклюзивної моделі. Водночас практика в Україні стикається з викликами у фінансуванні, кадровому забезпеченні та нормативній чіткості, що потребує подальшого удосконалення для якісного розвитку інклюзивної освіти та забезпечення рівних можливостей для здобувачів з ООП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Відповідаємо на питання про корекційні заняття для дітей з ООП. Сайт НУШ. URL: <https://nus.org.ua/2024/11/04/vidpovidayemo-na-pytannya-pro-korektsijni-zanyattya-dlya-ditej-z-ooop/>
2. Концепція розвитку інклюзивного навчання: Лист МОН України від 01.10.2010 №912. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0912290-10#Text>
3. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 26.08.2025 № 1036. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1036-2025-п#Text>
4. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 05.02.2026 № 129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-2026-п#Text>
5. Про затвердження Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти : Наказ МОН України від 25.06.2018 р. № 676. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1028-18#Text>
6. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання : Наказ МОН України від 01.10.2010 р. № 912. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0912290-10#Text>
7. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр : Постанова Каб. Міністрів України від 12.07.2017 № 545 : станом на 28 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п#Text>
8. Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами : Постанова Каб. Міністрів України від 14.02.2017 № 88 : станом на 31 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-п#Text>
9. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти : Наказ МОЗ України від 25.09.2020 № 2205 : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>.
10. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році: Лист МОН України від 30.08.2024 року №1.1/15776-24. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/ffe/c4c/66dffec4c92d2958213439.pdf>
11. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>